

Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií
Fakulta sociálních studií
MASARYKOVA UNIVERSITA
Brno, Joštova 10, 602 00, Česká republika
telefon: 00 420 – 549 49 4996, fax: 00 420 – 549 49 1920

MVZ 102 Dějiny mezinárodních vztahů

sylabus

Doc. PhDr. Zdeněk Kříž, Ph.D

Poznámka: Tento rozšířený sylabus je určen výhradně pro studenty bakalářského studia oboru Mezinárodní vztahy FSS MU v Brně v akademickém roce 2014/2015 (JS) předmětu *Dějiny mezinárodních vztahů*.

Určení: denní studium, bakalářský studijní program,
akademický rok 2012/2013, jarní semestr.

Ukončení: zpracování úvahy a zkouška (formou písemné prověrky)

Autor sylabu:

Doc. PhDr. Zdeněk Kříž, Ph.D.

Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií

Vyučující:

Doc. PhDr. Zdeněk Kříž, Ph.D.

Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií
telefon: 549 49 4996
37415@mail.muni.cz

Mgr. Petr Vilímek, Ph. D.

Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií,
telefon: 549 49 5287
44596@mail.muni.cz

Asistenti

Mgr. Kateřina Fridrichová (koordinátor asistentů)

PhDr. Tomáš Černobous

Mgr. Jakub Fučík

Mgr. Adam Strauch

Mgr. Petr Čermák

Mgr. Hana Votradovcová

Mgr. Peter Števkov

Anotace kursu

Kurs se zabývá problematikou historického vývoje mezinárodních vztahů mezi lety 1648-1991. Předmět se zaměřuje na základní trendy ve vývoji mezinárodních vztahů ve sledovaném období a charakteristiku mezinárodního systému a jeho aktérů v jednotlivých etapách. V neposlední řadě se kurz bude věnovat i nejdůležitějším oblastem z ekonomických a vojenských dějin. Celkově kurs nabízí základní empirickou bázi vývoje mezinárodních vztahů od Vestfálského míru do konce bipolárního uspořádání světa a seznamuje studenty s hlavními způsoby interpretace tohoto období.

Struktura témat kursu

Obsah kursu je rozdělen do dvanácti tématických bloků, které pokrývají problematiku dějin mezinárodních vztahů a diplomacie v letech 1648 - 1991. **Hlavní těžiště studia kurzu spočívá v nastudování povinné literatury. Přednášky v rámci kurzu se budou zabývat vybranými problémy z celé látky v rámci jednotlivých tématických bloků a slouží pouze jako uvedení do problému.**

Témata přednášek

1. Seznámení s předmětem. Systém mezinárodních vztahů a základní tendence v jeho vývoji v letech 1648 – 1991 (Kříž)

Literatura

Hocking, Brian – Smith, Michael (1990): *World Politics. An Introduction to International Relations*. Harlow: Prentice Hall., s. 50-94. (45 stran)

2. Třicetiletá válka a evropská politika v 17. století. (Kříž)

Literatura

Kissinger, H. A. (1999): *Umění diplomacie*. Praha: Prostor, s. 53 – 75 (23 stran)

Kennedy, Paul (1996): *Vzestup a pád velmocí*. Praha: NLN, s. 102 – 150 (49 stran)

3. Velmocenská politika v 18. století a války s Napoleonem. Vídeňský kongres, koncert mocností a zrod fenoménu „balance of power.“ (Vilímek)

Literatura

Kissinger, H. A. (1999): *Umění diplomacie*. Praha: Prostor, 77 – 102. (26 stran)

Porter, Bruce D. (1994): *War ant the Rise of the State. The Military Foundation of Modern Politics*. New York: The Free Press, s. 105 – 148. (43 stran)

Veselý, Zdeněk. (2007): *Dějiny mezinárodních vztahů*, Plzeň, s. 118-138. (21 stran)

4. Imperialismus a kolonialismus. (Vilímek)

Literatura

Ferro, Marc (2007): *Dějiny kolonizací: od dobývání po nezávislost 13-20. století*. Praha: NLN, s. 73-136. (64 stran)

Valkoun, Jaroslav (2009): *The British-French Struggle for the Upper Nile*. In: Skřivan, Aleš – Suppan, Arnold (Eds.): *Prague Papers on the History of International Relations*: Praha: Institut světových dějin UK, s. 233-251. (19 stran).

Veselý, Zdeněk. (2010): *Dějiny mezinárodních vztahů*, 2. vydání. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, s. 147-154. (8 stran)

5. Formování mocenských aliancí v předvečer 1. světové války a první světová válka. (Kříž)

Literatura

Kissinger, H. A. (1999): *Umění diplomacie*. Praha: Prostor, s. 141-209 (69 stran)

Veselý, Zdeněk. (2007): *Dějiny mezinárodních vztahů*, Plzeň, s. 138-169. (32 stran)

Průběžná prověrka č. 1 – 15 minut za literaturu na témata č. 1-4.

6. Vývoj mezinárodních vztahů mezi dvěma světovými válkami. (Kříž)

Literatura

Crozier, B. (2004): *Vzestup a pád sovětské říše*. Praha, s. 447 - 449. (3 strany)

Kissinger, H. A. (1999): *Umění diplomacie*. Praha: Prostor, s. 229-257. (29 stran)

Moravcová, Dagmar; Bělina, Pavel; Pečenka, Marek (1994): *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1914-1941*, Praha: ISE, s. 23-35. (13 stran)

Nálevka, Vladimír (2000): *Světová politika ve 20. století I*. Praha: Aleš Skřivan ml., 51 – 63, 92-102, 111-132, 143-151. (63 stran)

7. Dopad druhé světové války na systém mezinárodních vztahů. (Kříž)

Literatura

Kissinger, H. A. (1999): *Umění diplomacie*. Praha: Prostor, s. 355-374, 403-433. (50 stran)

Copeland, C. Dale (2000): *The Origins of Major War*. Cornell University Press: Ithaca and London, s. 146 – 175. (30 stran)

Luňák, Petr (1997): *Západ. Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*. Praha: Libri., s. 37-67. (31 stran)

Vykoukal, Jiří; Litera, Bohuslav; Tejchman, Miroslav (2000): *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989*. Praha: Libri, s. 25-66. (42 stran)

Veselý, Zdeněk. (2007): *Dějiny mezinárodních vztahů*, Plzeň, s. 284 - 312. (29 stran)

8. Politika studené války, détente a jeho důsledky. (Kříž)

Literatura

Plechanovová, Běla – Fidler, Jiří (1997): *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1941 – 1995*. Praha, s. 55-83, 156-163. (37 stran)

Willbanks, James H. (2008): *Abandoning Vietnam. How America left and South Vietnam Lost Its War*. University Press of Kansas, s. 5 – 20 a 43 – 93. (65 stran)

Judge, Edward H. – John, W. Langdon (1999): *The Cold War. A History through Documents*. New Jersey: Prentice-Hall, s. 1-193. (193 stran)

Kissinger, H. (1996): *Umění diplomacie*. Praha: Prostor, 435 – 460 (26 stran)

9. Otázka dekolonizace (Vilímek)

Literatura

Plechanovová, Běla – Fidler, Jiří (1997): *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1941 – 1995*. Praha, s. 171-203. (33 stran)

Nálevka, Vladimír (2000): *Světová politika ve 20. století*. Praha, s. 150-174. (25 stran)

Ferro, Marc (2007): *Dějiny kolonizací: od dobývání po nezávislost 13-20. století*. Praha: NLN, s. 329-374 a 383-407. (71 stran)

Durman, Karel (2004): *Popely ještě žhavé: velká politika 1938-1991. Díl I*. Praha: Karolinum, s. 206-218, 261-271, 514-532. (43 stran)

Průběžná prověrka č. 2 – 15 minut za literaturu na témata č. 5-8.

10. Arabsko-izraelský konflikt a jeho dopad na mezinárodní politiku v době SV (Kříž)

Literatura

Rabinovich, I. A Reinharz, J. (2008), *Israel in the Middle East. Documents and Readings on Society, Politics, and Foreign Relations, pre-1948 to the Present*. Brandeis University Press, Waltham, Massachusetts, 21, 29, 61-63, 72-74, 238-243, 331, 342-344, 349-350, 376-383, 437-439, 494-496, 536-540, 544-546. (42 stran)

Ross, D. (2004), *The Missing Peace. The Inside Story of the Fight for Middle East Peace*. Farrar, Straus and Giroux, New York, 15-45. (31 stran)

11. Formování sovětského bloku, americko-sovětské vztahy od roku 1979, konec studené války a rozpad sovětského bloku. (Kříž)

Literatura

Kissinger, H. A. (1999): *Umění diplomacie*. Praha: Prostor, s. 797-840. (43 stran)

Nálevka, Vladimír (2000): *Světová politika ve 20. století*. Praha, s. 175-242. (68 stran)

Luňák, Petr (1997): *Západ. Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*. Praha: Libri., s. 297-321. (25 stran)

Durman, K. (1998): *Útěk od praporů*. Praha, s. 450-461. (12 stran)

Judge, Edward H. – John, W. Langdon (1999): *The Cold War. A History through Documents*. New Jersey: Prentice-Hall, s. 194-264. (71 stran)

12. Zbrojení a odzbrojení po roce 1945 a jeho dopad na mezinárodní politiku (Kříž)

Literatura

Kuchyňková, Petra – Suchý, Petr (eds.) (2005): *Vývoj a výsledky procesů kontroly zbrojení a odzbrojování. Marnost nad marností?* Brno: MPÚ, s. 17-48, s. 111-162, s. 173-220.

13. Nástin vývoje mezinárodních vztahů po roce 1991 (Vilímek)

Literatura

Baylis, John – Smith, Steve – Owens, Patricia (2011): *The Globalization of the World Politics: An Introduction to International Relations*, 5th Edition. New York: Oxford University Press, s. 68-80. (13 stran)

Nálevka, Vladimír (2005): *Světová politika ve 20. století (II)*. Praha: Nakladatelství Aleš Skřivan, s. 243-261. (19 stran)

Veselý, Zdeněk. (2010): *Dějiny mezinárodních vztahů*, 2. vydání. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, s. 517-537. (21 stran)

Průběžná prověrka č. 3 – 15 minut za literaturu na témata č. 9-12.

Literatura

Zadaná literatura je rozdělena na **povinnou a doporučenou**. Povinná literatura, představená výše, soustřeďuje základní faktografické informace a interpretační schémata nutná pro orientaci v oblasti dějin mezinárodních vztahů. **Pouze tato povinná literatura bude v plném rozsahu součástí závěrečné zkoušky**. Kombinace děl různých autorů umožňuje posluchačům získat rovněž základní přehled o různých metodách zpracování problematiky dějin mezinárodních vztahů (dějiny diplomacie - Kissinger, dějiny mezinárodních vztahů v historiografickém pojetí - mezinárodní ekonomika - Kennedy).

Další doporučená studijní literatura

- Davies, N. (2000): *Evropa. Dějiny jednoho kontinentu*. Praha: Prostor a Knižní klub.
- Elrod, R. B. (1976): The Concert of Europe: A Fresh Look at an International System. *World Politics*, roč. 28, č. 2, s. 159-174.
- Fejtö, F. (1998): *Rekviem za mrtvou říší*. Praha: Academia.
- Frey, L.; Frey, M. (1993): "The Reign of the Charlatans Is Over": The French Revolutionary Attack on Diplomatic Practice. *Journal of Modern History*. Roč. 65, č. 4, s. 706-744.
- Gilbert, F. (1951): The "New Diplomacy" of the 18th Century. *World Politics*, roč. 4, č. 1, s. 1-38.
- Hlavačka, M.; Pečenka, M.: *Trojspolek*. Praha 1999.
- Holsti, K. J. (1983): *International Politics*. London: Prentice Hall International.
- Honzák, F.; Pečenka, M.; Stellner, F.; Vlčková, J.: *Evropa v proměnách staletí*. Praha 2001.
- Jackson, R. H. (1999): *The Evolution of International Society*. In: Baylis, John; Smith, Steve (eds.): *The Globalization of World Politics*. Oxford: Oxford University Press, s. 33-47.

- Janos, A. C. (1989): The Politics of Backwardness in Continental Europe, 1790-1945. *World Politics*, roč. 41, č. 3, s. 325-358.
- Jervis, R. (1985): From Balance to Concert: A Study of International Security Cooperation. *World Politics*, roč. 38, č. 1, s. 58-79.
- Kagan, D. (1995): *On the Origins of War and the Preservation of Peace*. New York: Anchor Books.
- Kann, R. A. (1960): Metternich: A Reappraisal of His Impact on International Relations. *Journal of Modern History*, roč. 32, č. 4, s. 333-339.
- Kant, I. (1996): *K večnému mieru*. Bratislava: Archa.
- Kissinger, Henry (1956): The Congress of Vienna: A Reappraisal. *World Politics*, roč. 8, č. 2, s. 264-280.
- Kraehe, E. E. (1992): A Bipolar Balance of Power. *The American Historical Review*, roč. 97, č. 3, s. 707-715.
- Nálevka, V. (2000): *Světová politika ve 20. století I*. Praha: Aleš Skřivan ml.
- Palmer, A. (1996): *Úpadek a pád Osmanské říše*. Praha: ISE.
- Pearson, Frederic S.; Rochester, J. Martin (1988): *International Relations. The Global Condition in the Late Twentieth Century*. New York: McGraw-Hill Publishing Company.
- Pomian, Krzysztof (2001): *Evropa a její národy*. Praha: Mladá fronta.
- Schroeder, P. W. (1992): Did the Vienna Settlement Rest on a Balance of Power?. *The American Historical Review*, roč. 97, č. 3, s. 683-706.
- Šedivý, I. (2001): *České země a velká válka*. Praha: NLN.
- Skřivan, A. (1996): *Císařská politika. Rakousko-Uhersko a Německo v evropské politice v letech 1906-1914*. Praha: Karolinum.
- Skřivan, A. (1999): *Evropská politika 1648-1914*. Praha: Aleš Skřivan ml.
- Skřivan, A. (2002): *Lexikon světových dějin 1492-1914*. Praha: Aleš Skřivan ml.
- Taylor, A. J. P. (1998): *Bismarck*. Praha: Baronet.
- Taylor, A. J. P. (1954): *The Struggle for Mastery in Europe 1848-1918*. Oxford: Clarendon Press.
- Wallace, M.; Singer, J. D. (1970): Intergovernmental Organisation in the Global System, 1815-1964: A Quantitative Description. *International Organization*, roč. 24, č. 2, s. 239-287.

Průběžné prověrky

V průběhu semestru studenti zpracují **dvě průběžné písemné prověrky**. Každá z nich se bude skládat z pěti otázek hodnocených 0-1 bod z literatury probrané za příslušné období. Výsledná známka bude započítána do celkové známky kurzu. Každou průběžnou písemnou prověrku je možné jednou opakovat, pokud v ní student získal méně než 3 body. Opakování proběhne hromadně v zápočtovém týdnu.

Studenti, kteří úspěšně ukončí předmět FSS „MVZ221 Základy práce s informačními zdroji pro bakalářské studenty MVES“ obdrží jako bonus 3 body, čímž si mohou vylepšit známku za průběžnou prověrku a tím i celkovou známku z předmětu!

Hodnocení:

- A 15-14 bodů
- B 13-12 bodů
- C 11-10 bodů
- D 9 bodů
- E 8 bodů
- F méně než 7 bodů

Úvahy

Předpokladem k připuštění ke zkoušce je zpracování úvahy v rozsahu 8-10 normostran v textovém editoru Word a jeho odevzdání do IS do 1. 4. 2015. Každá úvaha musí obsahovat seznam použité literatury. Poznámkový aparát je nutný pouze tehdy, pokud bude přímo citováno. K úvaze se nepřihlašuje. Student si prostě jednu vybere a zpracuje ji. **Pokud bude chtít student psát úvahu na jiné téma, je to možné po předchozí domluvě s Doc. PhDr. Zdeňkem Křížem, Ph.D. Zpětnou vazbu dostanou studenti do 15. 4. 2015. Do 1. 5. 2015 mají studenti čas na opravu, v případě odmítnutí první verze.**

Úvahy budou vyhodnocovat asistenti.

1. Role osobnosti v mezinárodní politice kontra logika historického vývoje.
2. Jsou demokracie méně náchylné používat válku jako nástroje zahraniční politiky aneb jak dosáhnout věčného míru?
3. Pozitiva a negativa evropského kolonialismu. Je břímě bílého muže skutečně břemenem?
4. Zbrojení versus kontrola zbrojení. Kdo začíná války, zbraně nebo člověk?
5. Role síly v řešení problémů mezinárodní politiky v rámci vestfálského uspořádání.
6. Arabsko-izraelský konflikt a jeho peripetie.
7. Ztráta relativní pozice Západu ve světě. Nevyhnutelný jev nebo důsledek hloupé politiky?
8. Čína – opravdu hegemon 21. století aneb čím víc kruhů tím víc Audi?
9. Vzestup a pád velmocí. Jak zbankrotovat snadno a rychle případně jak z kmána pánem do sta let.
10. Proč je zbytečné znát dějiny mezinárodní politiky aneb racionalismus lepší empirismu.
11. Proč jsou dějiny mezinárodní politiky pro studium mezinárodních vztahů nepostradatelné aneb empirismus lepší racionalismu.

Zakončení kurzu

Zakončení kurzu proběhne formou zkouškové písemné prověrky **v celém rozsahu povinné literatury** (viz sylabus výše). V prověrce student odpoví na 10 otázek po jednom bodu. **Prověrku bude vyhodnocovat Mgr. at Mgr. Petr Vilímek, Ph.D.**

Hodnocení:

- A 10 bodů
- B 9 bodů
- C 8 bodů
- D 7 bodů
- E 6 bodů

Výsledná známka bude váženým průměrem hodnocení za zkouškovou písemnou prověrku, výsledek z průběžných prověrek a úvahu. Známkou ze zkouškové písemné prověrky bude započítána dvakrát. Při hodnocení jakékoli dílčí části stupněm nevyhovující bude výsledná známka nevyhovující.